

Iz pedagoške teorije i prakse

Pregledni rad
UDK 374:373.3

Nataša Ljubić Klemš

Profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih radnika u međunarodnim projektima osnovnih škola grada Bjelovara: povijesni pregled i smjernice za buduća istraživanja

Sažetak

U radu je prikazan povijesni pregled međunarodnih projekata koji su omogućili profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih radnika u osnovnim školama s područja grada Bjelovara, od 2007. godine i početka provedbe Programa za cjeloživotno učenje te ostalih programa Europske unije u nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja i Agencije za mobilnost i programe Europske unije. Istraživanje je započeto povijesnim prikazom međunarodnih projekata unutar Programa za cjeloživotno učenje, potprograma Comenius. Nastavljeno je osvrtno na postojeće i nove mogućnosti programa Europske unije namijenjene odgoju i obrazovanju, Erasmus+ programa i posebno eTwinning programa, koji je u Republici Hrvatskoj prisutan od 2009. godine i koji je osnova za sve međunarodne projekte u području odgoja i obrazovanja. Navedene projekte podržavaju Europska unija, Europska komisija i European Schoolnet, kao mreža trideset i četiriju europskih ministarstava obrazovanja sa sjedištem u Briselu te u Republici Hrvatskoj Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Agencija za mobilnost i programe Europske unije. Zaokruženo je istraživanjem provedenih i trenutnih projekata, s projekcijom budućih međunarodnih projekata, na uzorku pet osnovnih škola osnivača Grada Bjelovara, prema godini uključenosti u međunarodni projekt, vrsti međunarodnog projekata i vidljivim projektnim učincima, nagradama i postignućima te novopokrenutim međunarodnim projektima, kao pokazateljima prenosivosti projektnih rezultata. U istraživanju je korišten kvalitativni pristup kao multimetodološki usmjeren proces, pri čemu su podatci prikupljeni s nekoliko istraživačkih metoda: online kvalitativnim istraživanjem, anketiranjem u virtualnom okruženju, sudioničkim opažanjem i dokumentacijskim istraživanjem. Istraživanjem su otvorene nove perspektive za istraživanja novih međunarodnih projekata, čija je osnova program Europske komisije.

Ključne riječi: Bjelovar, međunarodni projekti, odgoj i obrazovanje, odgojno-obrazovni radnici, osnovna škola, profesionalni razvoj

Uvod

Međunarodna suradnja i međunarodni projekti omogućavaju razvoj specifičnih kompetencija za učitelje i važnih područja za osobni i profesionalni razvoj. Europskim građanima treba više znanja, vještina i kompetencija za život u dinamičnom društvu koje se sve više okreće mobilnosti, multikulturalizmu i digitalizaciji. Suradnja i projektno učenje s učenicima iz drugih država te boravak u drugoj zemlji radi studiranja, učenja i rada trebao bi postati standard, pri čemu bi svatko, osim materinskoga trebao znati i dva strana jezika. Razvoj digitalnih vještina te kompetencija i vještina u područjima koja su usmjerena na budućnost ključno je za budući održivi razvoj i koheziju u Europi (Europska komisija, 2021) jer odgojno-obrazovnim radnicima omogućava više mogućnosti za profesionalni razvoj i napredak u karijeri (Europska komisija, 2022).

Međunarodnim projektima Comenius, eTwinning i Erasmus+ profesionalni razvoj učitelja proširen je i obogaćen brojnim mogućnostima za rad u međunarodnom okruženju, za sudjelovanje i realizaciju nacionalnih i međunarodnih projekata te za usavršavanja u inozemstvu, mobilnosti. Koristeći resurse i podršku Nacionalne službe za podršku pri Agenciji za mobilnost i programe EU, učitelji su ove mogućnosti višestruko koristili i sve brojnije koriste. Podatci o broju korisnika međunarodnih projekata iz godine u godinu u porastu su, kao i podatci o mobilnostima odgojno-obrazovnih stručnjaka (pojam mobilnosti obuhvaća boravak i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnog djelatnika u državi

i inozemstvu, u instituciji koja je uključena u Erasmus+ program). Prema istraživanju koje je proveo istraživački tim Agencije za mobilnost i programe EU (Ančić i Klasnić, 2016), s obzirom na Program za cjeloživotno učenje, u svim istraživačkim dimenzijama: spremnost na sudjelovanje u aktivnostima profesionalnog razvoja, upotreba novih pedagoških metoda, razvoj specifičnih znanja i vještina te jezičnih kompetencija, kapaciteti za upravljanje projektima, unutrašnja organizacija institucije i povezanost kolektiva, razvoj (među) sektorskih i međunarodnih partnerstava, ugled i prepoznavanje institucije u lokalnoj zajednici, europska dimenzija u obrazovanju, osobni razvoj polaznika i osobe s invaliditetom i osobe manje mogućnosti, postignut je određeni institucionalni napredak, pri čemu je najveći prepoznat u dimenziji koja se odnosi na osobni razvoj polaznika: poštivanje različitosti, zanimanje polaznika odgojno-obrazovnih ustanova za druge europske države i njihove kulture, razvijanje želje za suradnjom s vršnjacima iz zemlje i inozemstva te u motiviranosti za učenje stranih jezika.

Osobni razvoj sudionika, u kontekstu profesionalnog razvoja, može biti sagledan kroz dobrobiti sudjelovanja u međunarodnim projektima, opisane brojem projekata sudjelujućih ustanova i pojedinaca, stečenom razinom profesionalnih i osobnih znanja i vještina te količinom ugovorenih sredstava. Ogledaju se i u još dvije važne dimenzije, strateškoj i institucionalnoj (Ančić i Klasnić, 2016).

U radu će biti otvorene nove dimenzije za proučavanje profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika u provedbi međunarodnih projekata, pri čemu će naglasak biti stavljen

na aktivnu upotrebu informacijsko-komunikacijskih tehnologija, učenje stranog/stranih jezika, suradnju i umrežavanje te uključivost.

Sudjelovanje u međunarodnim projektima ima brojne implikacije. Ponajprije, aktivna i odgovorna upotreba digitalnih tehnologija i informacijsko-komunikacijske tehnologije ključna je za profesionalni razvoj učitelja. Korištenje digitalnih tehnologija u profesionalnom razvoju učiteljima omogućuje resurse za rad i stvara nove mogućnosti za učenje (Hu i sur., 2021). Digitalne tehnologije omogućavaju razvoj digitalnih vještina te kompetencija i vještina u područjima koja su usmjerena na budućnost, kao što su borba protiv klimatskih promjena, čista energija, umjetna inteligencija, robotika i analiza velike količine podataka, ključan je za budući održivi rast i koheziju u Europi (Europska komisija, 2022). Program tome može znatno doprinijeti poticanjem inovacija i stjecanja potrebnog znanja, vještina i kompetencija u Europi. Ulaganje u znanje, vještine i kompetencije bit će važno za pojedince, ustanove, organizacije i društvo u cjelini jer će pridonijeti održivom rastu, pravednosti, blagostanju i socijalnoj uključivosti u Europi i šire.

Učenje stranog/stranih jezika svrhovitost i opravdanost pokazuju u provedbi međunarodnih projekata i projektnim aktivnostima tijekom kojih je važna aktivna i situacijska upotreba stranog jezika. Tradicionalne metode učenja stranog jezika postaju manje učinkovite (Mammadov i sur., 2019) jer je neophodno interkulturalno razumijevanje (Hagley i Cotter, 2019) i međunarodna suradnja (Casañ-Pitarch i Candel-Mora, 2021).

Suradnja i umrežavanje važan su čimbenik profesionalnog razvoja učitelja jer se suradničkim aktivnostima profesionalnog razvoja osigurava lakša razmjena znanja i mobilnost u svim fazama učiteljskog rada (Europska komisija, 2022). Aktivnosti profesionalnog razvoja uključuju sudjelovanje u dodatnim edukacijama relevantnima za profesionalni razvoj, sudjelovanje u online seminarima, sudjelovanje u dodatnim edukacijama izvan RH, motivaciju za profesionalna usavršavanja, otvorenost prema osobnim i profesionalnim izazovima te stjecanje, pojašnjavanje i/ili usavršavanje vještina, znanja i stavova (Ančić i Klasnić, 2016).

U području uključivosti i raznolikosti program Erasmus+ podiže svoju uključivu dimenziju na novu razinu te podupire mogućnosti za osobni, društveno-obrazovni i profesionalni razvoj ljudi u Europi i šire kako nitko ne bi bio zapostavljen (Europska komisija, 2022). Sudjelovanjem u međunarodnim projektima odgojno-obrazovni radnici su na korak bliže pravednijem društvu jer se osiguravaju jednake mogućnosti za sve. To znači da „svaka osoba ima pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje kako bi održala i stekla vještine s pomoću kojih može u potpunosti sudjelovati u društvu i tržištu rada“ (izvor: mrežna stranica Agencije za mobilnost i programe EU).

Povijesni pregled međunarodnih projekata u Republici Hrvatskoj od 2007. godine

“Program za cjeloživotno učenje” (*engl. Lifelong Learning Programme - LLP*) uspostavljen je

odlukom Europskog parlamenta i Vijeća Europe 14. prosinca 2006. godine ujedinivši do tada postojeće programe (Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua i Minerva), koji su činili prijašnju generaciju obrazovnih programa Socrates i Leonardo da Vinci od 1985. do 2006. godine. To je bio program Europske unije za obrazovanje i stručno osposobljavanje koji je podrazumijevao sve aktivnosti vezane za učenje tijekom čitavog života, sukladno odluci Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije iz 2006. godine. U području cjeloživotnog učenja Program je nastojao doprinijeti razvitku Europske unije kao naprednog društva znanja, s održivim gospodarskim razvitkom, s većim brojem i boljim radnim mjestima te većom društvenom kohezijom (Mačina, 2015).

U periodu od 2007. do 2013. godine bio je to najveći program Europske unije u obrazovanju. Cilj mu je bio poticati mobilnost i međunarodnu suradnju te razmjenu i suradnju između obrazovnih ustanova, individualnu mobilnost učenika i nastavnika, ali i zaposlenika u poduzećima, nevladinim udrugama, neprofitnim organizacijama te javnim i privatnim ustanovama koje se na lokalnoj razini bave formalnim ili neformalnim obrazovanjem (Pavlović Bolf, 2009) pridonoseći na taj način strateškim ciljevima obrazovnih politika Unije ostvarenjem specifičnih programskih ciljeva.

Program za cjeloživotno učenje bio je „ključni instrument internacionalizacije i unaprjeđenja kvalitete čitavog sektora obrazovanja” (Ančić i Klasnić, 2016). U njemu su sudjelovale države članice Europske unije (Austrija, Belgija, Bugarska, Cipar, Republika Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luxem-

burg, Malta, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska, Švedska, Nizozemska, Velika Britanija), države članice Europskog udruženja slobodne trgovine koje također pripadaju Europskom ekonomskom području (Island, Lihtenštajn, Norveška, Turska kao država kandidatkinja, Republika Hrvatska, koja je postala punopravna sudionica 1. siječnja 2011. godine, Švicarska) te "Prekomorske države i teritoriji" sukladno Odluci Vijeća iz 2001. godine.

Program se sastojao od općih i specifičnih ciljeva. Njegovi opći ciljevi odnosili su se na poticanje razmjene, suradnje i mobilnost između sustava obrazovanja i osposobljavanja unutar EU kako bi postali uzorom kvalitete na svjetskoj razini.

Specifični ciljevi Programa bili su:

- pridonijeti razvoju kvalitetnoga cjeloživotnog učenja i poticati visoka postignuća, inovativnost i europsku dimenziju u sustavima i praksama u tom području
- podupirati ostvarivanje europskog prostora cjeloživotnog učenja
- pomagati u poboljšanju kvalitete, privlačnosti i dostupnosti mogućnosti za cjeloživotno učenje koje postoje u državama članicama
- osnažiti prinos cjeloživotnog učenja socijalnoj koheziji, aktivnom građanstvu, međukulturnom dijalogu, ravnopravnosti spolova i osobnom ostvarenju
- pomagati u promicanju kreativnosti, konkurentnosti, mogućnosti zapošljavanja i razvoju poduzetničkog duha
- pridonijeti povećanom sudjelovanju osoba svih starosnih dobi u cjeloživotnom učenju - uključujući one s posebnim potrebama i skupine u nepovoljnom položaju, bez obzira na njihovo društveno-gospodarsko okruženje

- promicati učenje jezika i jezičnu raznolikost

- poticati razvoj inovativnog sadržaja temeljenog na informacijskim i komunikacijskim tehnologijama, uslugama, pedagogije i prakse za cjeloživotno učenje

- ojačati ulogu cjeloživotnog učenja u stvaranju osjećaja europskoga građanstva na temelju razumijevanja i poštivanja ljudskih prava i demokracije te poticati toleranciju i poštivanje drugih naroda i kultura

- poticati suradnju u osiguranju kvalitete u svim sektorima obrazovanja i osposobljavanja u Europi

- poticati najbolju primjenu rezultata, inovativnih proizvoda i procesa te razmjenjivati dobre prakse u područjima obuhvaćenima Programom radi poboljšanja kvalitete obrazovanja i osposobljavanja (Ančić i Klasnić, 2016).

Struktura Programa za cjeloživotno učenje

Program za cjeloživotno učenje se sastojao od četiri sektorska programa od kojih je svaki bio usmjeren na specifično područje obrazovanja i komplementarnog programa Jean Monnet koji je pružao potporu ustanovama u području Europskih integracija te Transverzalnog programa koji je podupirao brojne aktivnosti zajedničke svim sektorskim programima, poput inovacija i suradnje u području cjeloživotnog učenja, razvoja inovativnih sadržaja, usluga i praksi temeljenih na informacijsko-komunikacijskim tehnologijama, učenja jezika te diseminacije rezultata.

Sektorski programi sastojali su se od specifičnih aktivnosti koje su bile podijeljene na cen-

tralizirane i decentralizirane. U centralizirane aktivnosti pripadali su multilateralni projekti, tematske mreže i prateće mjere, kao i Transverzalni program i Jean Monnet program. Nadležnost za njihovu provedbu imala je Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA) u Bruxellesu. Decentralizirane aktivnosti uključivale su mobilnost i partnerstva i za njih su bile nadležne nacionalne agencije. U Hrvatskoj je to Agencija za mobilnost i programe Europske unije.

Za vrijeme svojega trajanja Program je raspolagao iznosom od 6.97 milijardi eura. Od ukupnog proračuna 18 % dodijeljeno je centraliziranim aktivnostima, a preostalih 82 % decentraliziranim, odnosno Nacionalnim agencijama. Temeljem Odluke br. 1720/2006/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 15. studenoga 2006. o uspostavljanju programa djelovanja u području cjeloživotnog učenja, određeni su najniži iznosi za potprograme: za Comenius 13 %, Erasmus 40 %, Leonardo da Vinci 25 % i Grundtvig 4 %, od ukupnih 6.97 milijardi eura.

Sektorski program Comenius

Comenius je bio potprogram Programa za cjeloživotno učenje usmjeren na predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, i obuhvaćao je tri široke ciljne skupine:

- a) sudionike ranoga predškolskog odgoja i obrazovanja, te osnovnog i srednjeg obrazovanja

- b) učitelje/nastavnike i drugo osoblje

- c) ustanove i organizacije uključene u predškolsko i školsko obrazovanje.

Program je nazvan prema češkom filozofu, pedagogu i teologu Janu Amosu Komenskom

iz 17. stoljeća, jednom od osnivača suvremenog obrazovanja, koji se vodio idejom obrazovanja dostupnog svima.

Ciljevi potprograma su bili:

- poboljšati kvalitetu mobilnosti i povećati broj mobilnosti učenika, nastavnika i nenastavnog osoblja u Europi

- poboljšati kvalitetu partnerstava i povećati broj partnerstava europskih škola kako bi se u zajedničke obrazovne aktivnosti u razdoblju trajanja Programa za cjeloživotno učenje uključilo tri milijuna učenika

- potaknuti učenje stranih jezika

- potaknuti razvoj inovativnih sadržaja, usluga, pedagoških metoda i pristupa za cjeloživotno učenje koji se baziraju na informacijsko-komunikacijskim tehnologijama

- unaprijediti kvalitetu obrazovanja nastavnika i uvesti europsku dimenziju u obrazovanje nastavnika

- potaknuti poboljšanja u pedagoškim pristupima i upravljanju školama.

Aktivnosti koje su unutar potprograma Comenius bile dostupne:

a) mobilnost – Unutar ove aktivnosti odgojiteljima, učiteljima i nastavnicima te nenastavnom osoblju bilo je omogućeno stručno usavršavanje u obrazovnoj instituciji u inozemstvu, u razdoblju od jednog do šest tjedana. Za vrijeme tog razdoblja sudjelovalo se u radu te institucije, pohađali su se seminari ili programi osposobljavanja. Studentima viših godina studija nastavnog usmjerenja ili osobama koje su diplomirale, ali nisu imale radno iskustvo, bilo je omogućeno ostvarivanje aktivnosti stažiranja u razdoblju od tri do deset mjeseci u obrazovnoj instituciji u inozemstvu.

b) partnerstva – Njima se ostvarivala suradnja između škola u različitim tematskim područjima, koja su bila od zajedničkog interesa. Ta suradnja mogla je biti bilateralna (koja je uključivala institucije iz dviju država) i tada je bila usmjerena na aktivnosti učenja jezika ili multilateralna (koja je uključivala institucije iz triju ili više država) kada je bila usmjerena na učenike i nastavu ili na obrazovnu instituciju.

c) eTwinning – Predstavljao je prateću mjeru Comenius programa kojom se osnovne i srednje škole povezivale sa školama u Europi surađujući u virtualnom okruženju. Projekti su se provodili na portalu gdje su sudionici međusobno razmjenjivali priče, fotografije, vizualne i ostale materijale. Registracijom na portal te prijavom eTwinning projekta partneri su dobivali pristup Twin prostoru (virtualnim učionicama) u kojima su se mogli koristiti chatom, forumima i drugim servisima.

d) pripremne mjere – Uključivale su sudjelovanje na kontakt seminarima koje su organizirale agencije zadužene za provedbu Programa za cjeloživotno učenje diljem Europe. Za vrijeme seminara uspostavljali su se kontakti i stvarale ideje za buduću suradnju. Slijedile su pripremne posjete institucijama koje su željele sudjelovati u aktivnostima, u svrhu detaljnih dogovora oko načina provedbe suradnje.

e) multilateralni projekti, tematske mreže i popratne mreže – Aktivnosti su se odnosile na razvoj zajedničkih nastavnih planova i programa, suradnju između velikog broja obrazovnih institucija i modernizaciju školstva i nisu bile u nadležnosti nadležnih tijela, već su se ostvarivale putem Izvršne agencije (Agencija za mobilnost i programe EU, 2009).

Potprogram Comenius u tom je razdoblju raspolagao budžetom od 1.2 milijarde eura, s ciljem ostvarivanja sudjelovanja tri milijuna učenika u okviru partnerstva unutar škola. Prosječno, svake godine je više od 27 000 škola, 135 000 učitelja i 1.5 milijuna učenika imalo koristi u obrazovanju u svojim školama putem Comenius partnerstva i eTwinninga (European Commission, 2012).

Sektorski potprogram Erasmus

Potprogram Erasmus prvotno je bio usmjeren na visokoškolsko obrazovanje. Počeo se provoditi 1987. godine kao program razmjene studenata. U okviru ovog potprograma studenti su mogli provoditi dio studija studirajući ili obavljajući stručnu praksu na visokom učilištu / sveučilištu u inozemstvu. Sudjelovanjem u programu Erasmus pridonosilo se stvaranju zajedničkog prostora visokog obrazovanja i promicala se suradnja među visokim učilištima, kao i suradnja visokih učilišta i poduzeća te se poticao prijenos inovacija u visokom obrazovanju i povećavala razina preglednosti i kompatibilnosti kvalifikacija stečenih u visokoškolskom i strukovnom obrazovanju (Ančić i Klasnić, 2016). Navedeno je pridonosilo samostalnosti studenata, multikulturalnosti, poznavanju stranih jezika i sposobnosti rada u multikulturalnim sredinama.

Erasmus+ program (2014. – 2020.)

Erasmus+ program u trajanju od 2014. do 2020. godine bio je program Europske unije u području obrazovanja, osposobljavanja, mladih

i sporta. Programom se, zajedno s programom strategije Europa 2020 za rast, radna mjesta, socijalnu jednakost i uključivanje, nastojalo pridonijeti rješavanju glavnih socioekonomskih izazova s kojima se Europa suočavala do kraja desetljeća. Program se nastavljao na prethodna postignuća europskih programa u području obrazovanja, osposobljavanja i mladih koji obuhvaćaju dimenziju suradnje unutar Europe i međunarodne suradnje. Kao takav, rezultat je integracije europskih programa koje je Europska komisija provodila u razdoblju od 2007. do 2013. godine. Programom se željelo ostvariti više ciljeva u odnosu na prethodni program stavljajući naglasak na uklanjanje granica u različitim aktivnostima i projektima, sinergiju i poticanje i podršku u različitim područjima obrazovanja, razvoj novih ideja, suradnju s dionicima iz poslovnog svijeta i poticanje i razvoj novih oblika suradnje.

Opći cilj Erasmus+ programa bio je cjeloživotnim učenjem podupirati obrazovni, profesionalni i osobni razvoj ljudi u području obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta u Europi i šire, što je pridonosilo održivom rastu, kvaliteti radnih mjesta, socijalnoj koheziji, poticanju inovacija te jačanju europskog identiteta i aktivnog građanstva. Program je, kao takav, bio važan instrument u izgradnji europskog prostora obrazovanja i podupiranje provedbe europske strateške suradnje u području obrazovanja i osposobljavanja, unaprjeđenje suradnje u području politike za mlade u skladu sa strategijom Europske unije za mlade za razdoblje 2019. – 2027. i za razvoj europske dimenzije u području sporta.

Opći cilj Erasmus+ programa bio je pridonijeti ostvarenju:

- ciljeva strategije Europa 2020. uključujući glavni obrazovni cilj
- ciljeva strateškog okvira za Europsku suradnju u području obrazovanja i osposobljavanja (ET 2020) uključujući odgovarajućih mjerila
- održivog razvoja partnerskih država u području visokog obrazovanja
- općeg cilja obnovljenog okvira za europsku suradnju u području mladih (2010. – 2018.)
- cilja razvoja europske dimenzije u sportu, posebno sportu na lokalnoj razini, u skladu s planom rada EU-a za sport
- promicanja europskih vrijednosti u skladu s člankom 2. Ugovora o Europskoj uniji (Europska komisija, 2015).

Važna značajka programa Erasmus+ bila je priznavanje i vrednovanje vještina i kvalifikacija. Podupirali su se alati EU-a za transparentnost i priznavanje vještina i kvalifikacija, poput Europass, Youthpass, Europski kvalifikacijski okvir (EKO), Europski sustav prijenosa i prikupljanja bodova (ECTS), Europski sustav bodova u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (ECVET) i mnogi drugi. Zajednička svrha im je osigurati lakše i bolje razumijevanje vještina i kvalifikacija unutar i izvan nacionalnih granica, u svim podsustavima obrazovanja i osposobljavanja i na tržištu rada bez obzira na to kako su stečene, formalnim obrazovanjem i osposobljavanjem ili drugim načinima učenja (poput radnog iskustva, volontiranja, internetskog učenja i sl.).

Unutar programa provodile su se sljedeće aktivnosti:

- Ključna aktivnost 1 - Mobilnost u svrhu učenja za pojedince
- Ključna aktivnost 2 - Suradnja za inovacije i razmjenu dobre prakse
- Ključna aktivnost 3 - Podrška reformi politika
- Program Jean Monnet
- Sport.

U natječajnoj dokumentaciji Agencije za mobilnost i programe EU svake su godine objavljivani Vodiči kroz program Erasmus+, proračun za Republiku Hrvatsku te rokovi za podnošenje prijave, kao i prioriteta i glavni ciljevi, mjere koje se podupiru i ciljevi navedenih aktivnosti. Primjer: Erasmus+ Vodič kroz program za 2017. godinu (Europska komisija, 2017).

Erasmus+ (2021. - 2027.)

U novom sedmogodišnjem razdoblju od 2021. do 2027. Erasmus+ program podupire prioritete i aktivnosti u okviru europskog prostora obrazovanja, Akcijskog plana za digitalno obrazovanje i Programu vještina za Europu. Pomaže u ostvarivanju europskog stupa socijalnih prava, provodi strategiju EU-a za mlade za razdoblje 2019. - 2027. i razvija europsku dimenziju u sportu.

Novi Erasmus+ program nudi mogućnosti međunarodne mobilnosti za pojedince te međunarodne suradnje za organizacije u:

- provođenju razdoblja studija u inozemstvu
- obavljanju stručne prakse
- stručnim usavršavanjima i osposobljavanjima
- volontiranju
- razmjeni mladih

- radu na međunarodnim projektima usmjerenima na modernizaciju i internacionalizaciju sektora obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta (Agencija za mobilnost i programe EU, 2022).

Cilj je programa cjeloživotnim učenjem podupirati obrazovni, profesionalni i osobni razvoj ljudi u području obrazovanja, osposobljavanja mladih i sporta u Europi i šire, pridonoseći održivom rastu, kvaliteti radnih mjesta, socijalnoj koheziji, poticanju inovacija te jačanju europskog identiteta i aktivnog građanstva. Posebni ciljevi programa su:

- promicanje mobilnosti u svrhu učenja za pojedince i skupine te suradnju, kvalitetu, uključivost i pravednost, izvrsnost, kreativnost i inovativnost na razini organizacija i politika u području obrazovanja i osposobljavanja

- promicanje mobilnosti u svrhu neformalnog i formalnog učenja, aktivno sudjelovanje mladih te suradnju, kvalitetu, uključivost, kreativnost i inovativnost na razini organizacija i politika u području mladih

- promicanje mobilnosti u svrhu učenja za sportsko osoblje te suradnju, kvalitetu, uključivost, kreativnost i inovativnost na razini sportskih organizacija i politika u području sporta.

Unutar programa provode se sljedeće aktivnosti:

- Ključna aktivnost 1 (KA1) – Mobilnost u svrhu učenja za pojedince

- Ključna aktivnost 2 (KA2) – Suradnja organizacija i institucija

- Ključna aktivnost 3 (KA3) – Podrška razvoju politike i suradnji.

Proračun novog Erasmus+ programa iznosi 26.2 milijarde eura (dvostruko više u odnosu na prethodni Erasmus+ program), pri čemu je 70 % proračunskih sredstava namijenjeno mobilnostima za sve, u perspektivi cjeloživotnog učenja.

Razvoj i uloga Agencije za mobilnost i programe Europske unije u provedbi međunarodnih projekata u Republici Hrvatskoj

Provedbu međunarodnih projekata u Republici Hrvatskoj osigurava Agencija za mobilnost i programe Europske unije, osnovana 2007. godine radi osiguravanja institucionalnog okvira za upravljanje programima Europske unije u području obrazovanja i osposobljavanja te u području mladih. S vremenom se djelatnost Agencije proširila i na ostale međunarodne programe mobilnosti u području obrazovanja te na područje znanosti (Agencija za mobilnost i programe EU, 2018).

Od 1. lipnja 2008. do 31. prosinca 2009. Agencija za mobilnost i programe Europske unije nalazila se u intenzivnom pripremnom razdoblju za ispravnu i uspješnu provedbu Programa za cjeloživotno učenje i programa Mladi na djelu. Navedeno razdoblje je prva faza tzv. Pripremnih mjera pod vodstvom Europske komisije koja je pratila svaki korak u razvoju. U razdoblju od osnutka Agencije krajem 2007. do početka Pripremnih mjera 1. lipnja 2008. Agencija je osigurala osnovne materijalne uvjete u smislu osiguravanja prostora za rad, zapošljavanje prvih djelatnika, osiguravanja osnovnih formalno-pravnih uvjeta te izrade pravnih akata

nužnih za funkcioniranje novoosnovane ustanove.

Tijekom tih prvih mjeseci rada održani su i prvi pripremni sastanci i tehničke konzultacije s Europskom komisijom tijekom kojih su vođeni pregovori oko proračuna i planiranih aktivnosti, kao i definiranje okvira poslovanja i suradnje. U početnoj fazi rada Agencija je osigurala tehničke, materijalne i informatičke uvjete potrebne za svakodnevni rad, uspostavila funkcionalnu organizaciju poslovanja, izradila prve priručnike o unutarnjim procedurama, regulirala sustav unutarnje kontrole, izradila popratne dokumente neophodne za provođenje programa te osigurala osposobljavanje za djelatnike uz potporu Europske komisije. U nekoliko su navrata organizirani i nadzorni posjeti Europske komisije u svrhu pružanja adekvatne potpore izgradnji sustava.

Cilj Agencije je djelovati kao nacionalna središnja točka promidžbe i potpore sustavu obrazovanja, znanosti i politike prema mladima putem poticanja internacionalizacije i mobilnosti u svrhu učenja i usavršavanja. U okviru Programa bilo je moguće ostvariti aktivnosti mobilnosti učenika, studenata i ostalih mladih osoba, nastavnog i nenastavnog osoblja, zaposlenih i nezaposlenih osoba, osoba koje rade s mladima (Šarić, 2011). Također se poticao i rad na međunarodnim projektima sa stranim partnerima, a sve u svrhu stjecanja novih profesionalnih i osobnih iskustava, učenja, usavršavanja, razvijanja osjećaja multikulturalnosti i pripadanja europskom obrazovnom i kulturnom prostoru, kao i zajedničkom prostoru djelovanja mladih.

Kao posljedica toga, 12. travnja 2010. potpisan je ugovor između Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstva obitelji,

branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Agencije kojim se reguliraju međusobna prava i obveze. Time je omogućen i učinkovit sustav tzv. Sekundarnog nadzora, koji Ministarstva izvršavaju nad Agencijom, kao i sustav primarnih kontrola, koje Agencija izvršava nad korisnicima programa.

Nakon intenzivnog razdoblja praćenja Pripremnih mjera u kolovozu 2010. Europska komisija provela je završnu fazu procjene pripremljenosti sustava potvrdivši usklađenost postignutoga s postavljenim zahtjevima i uvjetima. Agencija za mobilnost i programe Europske unije akreditirana je za korištenje financijskih sredstava EU-a u svrhu provedbe Programa. Time je potvrđeno punopravno sudjelovanje RH u Programima s istim pravima i uvjetima kao i u svim ostalim državama EU-a, državama EFTA-e i državi kandidatkinji Turskoj. Osnivanje Agencije te sudjelovanje u navedenim programima omogućilo je uključivanje hrvatskih građana u europske aktivnosti.

Agencija se financira iz sredstava Europske unije te iz proračuna Republike Hrvatske. Svake godine Agencija raspisuje natječaje za pojedine programe Europske unije, informira i savjetuje o aktivnostima i načinima prijave na natječaje te prikuplja prijave, osigurava širenje informacija, promidžbu i praćenje svih aktivnosti. Uloga Agencije je i prinos razvoju politika internacionalizacije u odgoju i obrazovanju, kao i rad na uklanjanju prepreka internacionalizaciji. U provedbi Erasmus+ programa Ministarstvo znanosti i obrazovanja osigurava pravno-administrativni okvir za nesmetanu provedbu Erasmus+ projekata (Ančić i Klasnić, 2016).

Cilj rada

Cilj rada je prikazati povijesni pregled međunarodnih projekata u Republici Hrvatskoj od 2007. godine i početka provedbe Programa za cjeloživotno učenje te ostalih programa Europske unije u nadležnosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske, i predstaviti međunarodne projekte u kontekstu profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika u osnovnim školama s područja grada Bjelovara. Cilj je i priopćiti o međunarodnim projektima provedenim u osnovnim školama osnivača Grada Bjelovara u kontekstu godišne uključenosti u međunarodni projekt, vrste međunarodnog projekata i vidljivih projektnih učinaka, nagrada i postignuća te novopokrenutih međunarodnih projekata, kao pokazateljima prenosivosti projektnih rezultata te analizirati mogućnosti profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika sudjelovanjem u navedenim međunarodnim projektima, s tendencijom održivosti i prenosivosti realiziranih projekata. Ostali cilj bio je istražiti osobni osvrt na provedene projekte s tendencijom projekcije budućih istraživanja.

Ova tema i istraživanje temelji se na paradigmatički konstruktivističkog pristupa i situacijskog učenja, kao i ideji poboljšanja i unapređenja načina na koji učitelji poučavaju (Bada i Olušegun, 2015). Definiranje konstruktivizma i konstruktivističkog učenja usko je vezano uz pojam stvarnosti koja se može poistovjetiti s projektnom nastavom (Topolovčan, Rajić i Matijević, 2017) i učenjem u stvarnom okruženju. Konstruktivistički pogled na profesionalni razvoj naglašava integraciju novih znanja u po-

stojeće znanje preko individualnih konstrukcija polaznika (Coffey, 2007) jer se učenje najbolje odvija kada se samousmjerava (Charles i sur., 2018). Međunarodni projekti proširuju svijest učitelja o profesionalnom razvoju (Ljubić Klemše, 2017) što doprinosi značaju i važnosti provedbe međunarodnih projekata.

Metodologija

U istraživanju je korišten kvalitativni pristup istraživanja kao multimetodološki usmjeren proces kojim se nastoji osigurati dublje razumijevanje fenomena ispitivanja (Štrk, 2007). Podatci su prikupljeni s nekoliko istraživačkih metoda: online kvalitativno istraživanje, odnosno anketiranje u virtualnom okruženju, sudioničko opažanje i dokumentacijsko istraživanje.

Sudionici istraživanja su učitelji, stručni suradnici i ravnatelji pet osnovnih škola osnivača Grada Bjelovara.

U anketiranju su sudjelovali koordinatori i voditelji međunarodnih projekata te ravnatelji škola. Sudionici su prethodno upoznati s ciljem istraživanja. Tijekom istraživanja objašnjena im je svrha istraživanja. Istovremeno su informirani o zaštiti osobnih podataka, pri čemu im je dano jamstvo povjerljivosti i etičkog korištenja podataka u prikazu rezultata. Sudjelovanje u istraživanju baziralo se na principu dragovoljnosti.

Pitanja su obuhvatila pet cjelina:

- 1) opći podatci o projektu (naziv, vrsta, vrijeme održavanja projekta, cilj i prenosivost i održivost projekta)
- 2) projektne aktivnosti
- 3) profesionalna stručna usavršavanja unutar projekta

4) projektni učinci (nagrade, priznanja, postignuća, prenosivost projekta)

5) osobni osvrt na projekt.

U proces sudioničkog opažanja uključeni su dionici međunarodnih projekata koji su dijelili informacije i podatke o provedenim međunarodnim projektima. Dokumentacijsko istraživanje provedeno je pretragom Spomenica škole, dokumentu u kojem se obvezno, u svakoj školskoj godini, vode zapisi o redoslijedu važnih događaja u povijesti škole te mrežnih stranica škola, projektnih mrežnih stranica i blogova, eTwinning Portala i stranica ESEP te stranica Europske komisije.

Rezultati istraživanja

Online kvalitativnim istraživanjem, anketiranjem u virtualnom okruženju, prikupljeni su podatci svih pet osnovnih škola osnivača Grada Bjelovara. Sve osnovne škole imaju iskustva u provedbi međunarodnih projekata. Od početka provedbe "Programa za cjeloživotno učenje" 2007. godine do sada, u školama je provedeno više od tri stotine međunarodnih projekata koje su pratila stručna usavršavanja i programi profesionalnog usavršavanja. Na taj je način omogućen profesionalni razvoj učitelja, nastavnika i stručnih suradnika u međunarodnom okruženju.

U sektorske potprograme od 2007. do 2013. bile su uključene dvije škole sa svoja dva projekta: I. osnovna škola Bjelovar s projektom Comenius asistent i II. osnovna škola Bjelovar s projektom „Great Minds“.

Tijekom provedbe programa Erasmus+, od 2014. do 2020. u osnovnim školama Grada Bje-

lovara realizirano je osam projekata. U I. osnovnoj školi realizirana su tri KA1 projekta, projekti mobilnosti odgojno-obrazovnih djelatnika u svrhu učenja: „Future Oriented School“ 2015. – 2016., „Let's Volunteer!“ 2018. – 2019., „Our Rule – Healthier and Greener School“ 2020. – 2022. te tri KA2 projekta, strateska partnerstva: „English Learning Friends“ 2015. – 2017., „Bits and Pieces of Culture“ 2018. – 2020. i „Schools for Future“ 2020. – 2022. U II. osnovnoj školi Bjelovar realizirana su dva KA1 projekta „Linkom do kvalitete“ 2015. – 2017. i „DARovitost“ 2020. – 2023.

U novom programskom razdoblju Erasmus+ projekta od 2020. do 2027. godine u bjelovarskim osnovnim školama provode se projekti I. osnovne škole Bjelovar i II. osnovne škole Bjelovar, s obzirom na to da su obje škole nositeljice Erasmus akreditacije, „svojevrnsne članske iskaznice za Erasmus obitelj“ koja pojednostavljuje postupak prijave projekata (mrežna stranica Agencije za mobilnost i programe EU).

Ukupno je provedeno i provodi se 280 eTwinningovih projekata. Najviše je projekata realizirano u I. osnovnoj školi Bjelovar, njih 191, školi koja nosi oznaku „eTwinning škola“ od 2018. godine. U školi radi dugogodišnja ambasadorica eTwinninga (od 2014. godine).

Uz europske projekte koje vodi i koordinira Agencija za mobilnost i programe EU u osnovnim školama Grada Bjelovara provodeni su i drugi međunarodni projekti. I. osnovna škola Bjelovar je od 2020. godine članica UNESCO ASPnet, Mreže udruženih škola kojima je cilj promicanje načela UNESCO-a, unaprjeđivanja mira i međunarodne suradnje promicanjem obrazovanja, znanosti i kulture u školama. II.

osnovna škola Bjelovar partnerica je u „MenSI“ projektu od 2021. do 2023. godine i jedna od 24 mentorske projektne škole. To je projekt „Mentorstvo za unapređivanje škole“, 28-mjesečna Akcija koordinacije i podrške (studeni 2021. – veljača 2023.) koji se financira iz programa Obzor 2020 Europske komisije. Projekt će provesti paneuropsko istraživanje o tome kako različiti pristupi mentorstvu mogu podržati uključivanje inovativnih praksi digitalnog poučavanja u osnovne i srednje škole. III. osnovna škola Bjelovar provodi brojne projekte od kojih su međunarodni provedeni u suradnji s Hrvatskom zajednicom u Njemačkoj, Open Society Foundation te projekt „Let’s clean up Europe“ (kampanja European Week for Waste Reduction). U V. osnovnoj školi Bjelovar se od 2022. provodi projekt „Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju – ATTEND“, projekt čiji je prioritetni zadatak opremanje ustanova sudionika projekta, centara za odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju Republike Hrvatske, asistivnim tehnologijama u svrhu pružanja visokokvalitetnog obrazovanja učenicima, kao i obrazovanje djelatnika ustanova sudionika projekta za korištenje asistivne tehnologije.

Procesom sudioničkog opažanja provedenog u I. osnovnoj školi Bjelovar i II. osnovnoj školi Bjelovar interpretirani su provedeni međunarodni projekti, kao i projekti u tijeku, s obzirom na to da su to jedine škole koje su sudjelovale u Comenius programu i sudjeluju u Erasmus+ projektima i aktivnostima. U I. osnovnoj školi Bjelovar prvi međunarodni projekt bio je eTwinning projekt „My first ICT hello!“, proveden tijekom školske godine 2011./2012. Pro-

jekt je nagrađen Nacionalnom oznakom kvalitete, Europskom oznakom kvalitete i nagradom COMET, te je na europskoj razini prepoznat kao primjer dobre prakse i predstavljen na brojnim međunarodnim konferencijama i stručnim usavršavanjima. Cilj je projekta bio učiti engleski jezik u stvarnim situacijama uz upotrebu digitalnih tehnologija i njihovo ovladavanje. Realizacija ovog projekta autorici Ljubić Klemše značilo je početak stručnih usavršavanja i profesionalnog razvoja u međunarodnom okruženju. Tijekom 2012./2013. provoden je projekt „Videokonferencije“. Provedene su tri videokonferencije s Republikom Dagestan (izvor: mrežna stranica Prve osnovne škole Bjelovar). To su bile prve međunarodne videokonferencije održane u školi, a koje nisu provedene unutar Erasmus+ projekta. Iste školske godine u školi je boravila Comenius asistentica iz Njemačke koja je tadašnje učenike mentorična razreda, 2. b razreda osnovne škole, tijekom satova izvannastavnih aktivnosti i redovne nastave poučavala njemačkom jeziku i njemačkoj kulturi. Od tada, a posebno od 2014. kada mr. Nataša Ljubić Klemše postaje eTwinningovom ambasadoricom, u eTwinning se registrira i aktivno počinje provoditi eTwinning projekte veći broj učitelja i stručnih suradnika. Tematika projekata je raznolika i implementirana je u nastavu i nastavne aktivnosti, pri čemu su se sudionici projekata, ponajprije, usavršavali u području digitalnih tehnologija i učenja stranih jezika. Ambasadorica je od 2011. godine autorica i sudionica u 69 eTwinningovih projekata. Od 2015. godine I. osnovna škola Bjelovar započinje s provedbom Erasmus+ projekata. Do sada ih je realizirano šest, tri Erasmus+ KA1 projekta

mobilnosti odgojno-obrazovnih djelatnika u svrhu učenja i tri projekta strateških partnerstva. Erasmus+ projekti nastavak su prethodno provedenih eTwinningovih uspješnih i nagrađivanih projekata. Nekoliko je eTwinningovih projekata preraslo u Erasmus+ projekte, što govori o održivosti i prenosivosti tih projekata. Ciljevi projekata u potpunosti su realizirani: stvaranje inovativnih modela poučavanja, poboljšanje kvalitete izvannastavnih aktivnosti, pokretanje školskog volonterskog kluba, poboljšanje digitalnih i jezičnih kompetencija učitelja, razvoj osnovnih i transverzalnih vještina učenika, promoviranje višejezičnog i višekulturalnog obrazovanja, unaprjeđenje tolerancije i međusobnog razumijevanja i prihvaćanja te unaprjeđenje školske kulture u području ekologije i održivog razvoja. Usporedno s provedbom projekata učitelji i stručni suradnici sudjelovali su na eTwinningovim i Erasmus+ usavršavanjima (mobilnostima, seminarima, radionicama, konferencijama i mrežnim događanjima).

Dokumentacijskim istraživanjem međunarodnih projekata provedenih u osnovnim školama osnivača Grada Bjelovara potvrđeni su rezultati kvalitativnog i sudioničkog istraživanja. Prošireno je istraživanje u II. osnovnoj školi Bjelovar, s obzirom na to da je uz I. osnovnu školu Bjelovar jedina škola koja je sudjelovala u nekim od Comenius i/ili Erasmus+ projekata. U II. osnovnoj školi Bjelovar je od 2010. godine do 2012. godine proveden Comenius projekt "Great Minds", kojemu je cilj bilo pokazati kulturnu raznolikost predstavljanjem i upoznavanjem značajnih ljudi i njihovih postignuća u području znanosti, kulture i politike te osvijestiti učenike o doprinosu njihove nacionalne kulturne baštine u stvaranju europske kulture.

Projektom je realizirano oko stotinu mobilnosti učenika i učitelja u Poljsku, Hrvatsku, Irsku, Ujedinjeno Kraljevstvo i Španjolsku. Koordinatorica projekta bila je učiteljica Anita Vegh. Ovo je prvi i jedini Comenius projekt multilateralnog školskog partnerstva koji je proveden u škola Grada Bjelovara. Drugi projekt bio je Erasmus+ KA1 "Linkom do kvalitete / Link to the quality". Cilj je projekta bio poboljšati znanja i vještine učitelja na području profesionalnih, digitalnih, metodičkih, menadžerskih i jezičnih kompetencija. Projektni učinci rezultirali su međunarodnom aktivnosti promatranja nastave (eng. Job shadowing activity) švedskih učitelja. Treći projekt "DARovitost" provodi se od 2020. godine do 2023. godine. Cilj projekta je usvojiti nova znanja i vještine na području darovitosti učenika, povećati razinu svijesti o vrijednosti darovitih učenika u našoj školi, lokalnoj zajednici i šire, usvojiti načine prepoznavanja darovitih učenika te osigurati svakom darovitom učeniku da dalje razvija svoj talent i smjesti svoja znanja i vještine u šire obrazovne krugove s ciljem općeg napretka i vlastitog profesionalnog rasta. II. osnovna škola Bjelovar jedina je od škola osnivača Grada Bjelovara koja je nositeljica Erasmus akreditacije, novog načina za pristup aktivnostima mobilnosti u okviru Erasmus+ programa. Škola ima plan visokokvalitetnih mobilnosti te osiguran stabilan izvor financiranja za provedbu međunarodnih projekata, brojne prilike za rast i istraživanje, mogućnost osmišljavanja vlastite strategije napretka te mogućnost usredotočenja na dugoročne ciljeve, čime je osigurano ulaganje u budućnost.

Dobiveni podatci sažeti su i prikazani tablicom.

	I. osnovna škola Bjelovar	II. osnovna škola Bjelovar	III. osnovna škola Bjelovar	IV. osnovna škola Bjelovar	V. osnovna škola Bjelovar
Comenius projekti	1 projekt - Comenius asistent 2012. - 2013.	1 projekt - Comenius 2010. - 2012.			
eTwinning projekti	21 aktivnih 170 zatvorenih	4 aktivnih 18 zatvorenih	4 aktivnih 10 zatvorenih	7 aktivnih 43 zatvoren	0 aktivnih 3 zatvorena
Erasmus+ projekti KA1	3 projekta 2015. - 2016. 2017. - 2018. 2020. - 2022.	2 projekta 2015. - 2017. 2020. - 2023.			
Erasmus+ projekti KA2	3 projekta 2015. - 2017. 2018. - 2020. 2020. - 2022.				
Erasmus+ akreditacija	od 2022. godine do 2027. godine	od 2021. godine do 2027. godine			
Ostali međunarodni projekti	UNESCO ASPNet od 2018.	MenSI projekt 2021. - 2023.	- suradnja s Hrvatskom zajednicom u Njemačkoj od 2014./2015. - Open Society Foundation 2019./2020. - Let's clean up Europe od 2017. do trenutno		Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju - ATTEND 2021. - 2024.

Tablica 1. Međunarodni projekti bjelovarskih osnovnih škola od 2007. godine

Rasprava i zaključak

Ovo je istraživanje provedeno kako bi se prikazale mogućnosti stručnog usavršavanja i profesionalnog razvoja u europskim projektima i međunarodnoj suradnji, prikazao razvoj i tijek europskih projekata namijenjenih obrazovanju u programu Erasmus+ te predstavio opseg sudjelovanja osnovnih škola Grada Bjelovara u međunarodnim projektima.

U istraživanju je prikazan povijesni pregled međunarodnih projekata u Republici Hrvatskoj od 2007. godine i početka provedbe "Programa za cjeloživotno učenje" te ostalih programa Europske unije u nadležnosti Ministarstva znanosti i obrazovanja. Međunarodni projekti predstavljani su u kontekstu profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika u osnovnim školama s područja grada Bjelovara. Priopćeno je o međunarodnim projektima provedenim u osnovnim školama osnivača Grada Bjelovara te su analizirane mogućnosti profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika sudjelovanjem u navedenim međunarodnim projektima.

Istraživanje pokazuje da su u razdoblju provedbe Programa za cjeloživotno učenje od 2007. do 2013. godine u bjelovarskim školama provedena dva Comenius projekta, jedan u I. osnovnoj školi Bjelovar - Comenius asistent, mentorice Nataše Ljubić Klemše, i drugi u II. osnovnoj školi Bjelovar - projekt "Great Minds", koordinatorice Anite Vegh. Od 2014. godine i početka provedbe Erasmus+ projekata realizirano je šest Erasmus+ projekata (tri KA1 projekta mobilnosti odgojno-obrazovnih djelatnika u svrhu učenja i tri KA2 projekta strateških partnerstava), a dva KA1 projekta još uvijek su u tijeku. Kontinuirano su od 2011. godine pro-

vođeni eTwinningovi projekti. Broj aktivnih učitelja uključenih u eTwinningovu zajednicu rastao je iz godine u godinu, što pokazuje porast broja realiziranih eTwinningovih projekata od 2014./2015. godine. Najveći porast broja eTwinningovih projekata bilježi se u I. osnovnoj školi Bjelovar. Od 2017. godine sve su bjelovarske škole uključene u eTwinningovu zajednicu. Podatci iz osobnih osvrta na realizirane projekte ukazuju na potrebu i želju za nastavkom stručnih usavršavanja u međunarodnom okruženju s obzirom na pozitivne učinke.

Od 2014. godine i početka programa Erasmus+ broj međunarodnih projekata pri Europskoj komisiji u školama Grada Bjelovara, raste. I. osnovna škola Bjelovar i II. osnovna škola Bjelovar nositeljice su Erasmus akreditacije, čime ostvaruju jednostavnije participiranje i realizaciju Erasmus+ projekata.

I. osnovna škola Bjelovar od 2020. godine članica je UNESCO ASPnet Mreže udruženih škola, škola okupljenih oko zajedničkoga cilja: izgraditi obranu mira u svijesti djece i mladih (izvor: Ministarstvo znanosti i obrazovanja). II. osnovna škola Bjelovar je od školske godine 2021./2022., odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja, jedna od triju osnovnih i jedne srednje mentorske škole u projektu "Mentorstvo za unaprjeđivanje škole / MenSI" u trajanju od 28 mjeseci. Projektom se provodilo paneuropsko istraživanje o različitim pristupima mentorstvu i načinu na koji mogu podržati uvođenje inovativnih digitalnih nastavnih praksi u osnovne i srednje škole. III. osnovna škola Bjelovar od školske godine 2014./2015. surađuje s Hrvatskom zajednicom u Njemačkoj. Školske godine 2019./2020. sudjeluje u projektu Open Society Foundation, a u projektu „Let's clean

up Europe“ od 2017. godine. IV. osnovna škola Bjelovar nema provedenih međunarodnih projekata. V. osnovna škola Bjelovar od 2021. godine sudjeluje u projektu ATTEND – **Podrška ostvarenju jednakih mogućnosti u obrazovanju za učenike s teškoćama u razvoju.**

Mogućnosti za profesionalni razvoj sudionika međunarodnih projekata velike su. Stručna usavršavanja u inozemstvu, unutar projekata, odvijaju se u novom okruženju. Sudionici unapređuju svoje ključne kompetencije, jezične, međukulturalne, digitalne, socijalne i građanske te predmetne, koje ne mogu razvijati u uobičajenom okruženju profesionalnog usavršavanja (Günbayi i Vezne, 2016). Sudjelovanje u međunarodnim projektima poboljšava vještine suradničkog rješavanja problema (Hull i dr., 2016). Na usavršavanjima sudionicima su predstavljani suvremeni modeli poučavanja i najnovije profesionalne spoznaje koje uključuju kritičko razmišljanje, empatiju i medijsku i digitalnu pismenost (Helm i Velden, 2021) te najnovije spoznaje u području održivog razvoja (Clark, 2022 i UNESCO, 2021). Sudionici programa Erasmus+ imaju u potpunosti priliku iskoristiti mogućnosti za osobni i profesionalni razvoj i za učenje. Za to je potrebno sigurno okruženje u kojem se poštuju i štite njihova prava, njihov fizički i emocionalni integritet te njihovo mentalno zdravlje i dobrobit (Europska komisija, 2022). Za sve Erasmus+ projekte prethodili su uspješno realizirani i nagrađivani eTwinningovi projekti, čime je osigurana njihova prenosivost i održivost.

Provedeno istraživanje otvorilo je i nova pitanja koja mogu biti smjernice za buduća usavršavanja. Kako uspoređivati sudjelovanje bjelovarskih škola u međunarodnim projektima sa

školama drugih gradova, općina i/ili županija?, Postoje li ovakva ili slična istraživanja u drugim jedinicama lokalne samouprave?, Imamo li dovoljno Erasmus+ projekata u školama osnivača Grada Bjelovara?, Ulaže li osnivač osnovnih škola, Grad Bjelovar, dovoljno u motiviranje odgojno-obrazovnih radnika za uključivanje u Erasmus+ projekte?, samo su neka od tih pitanja.

Istraživačka ograničenja

Vrijedi napomenuti neka ograničenja ovog istraživanja. Prvo ograničenje odnosi se na sudioničko opažanje koje je provedeno samo u I. osnovnoj školi Bjelovar i II. osnovnoj školi Bjelovar, s obzirom na to da su jedine škole koje su provodile Erasmus+ KA1 i KA2 projekte. Drugo ograničenje odnosi se na specifičnosti modela profesionalnog razvoja koji je izmijenjen pandemijom COVID-19 i odabirom okruženja na kojem se odvijalo stručno usavršavanje. Navedeno je utjecalo na održavanje većine stručnih usavršavanja u online okruženju, odnosno na nerealizacije nekih od planiranih stručnih usavršavanja u drugim državama.

Znanstveni doprinos

Ovo istraživanje ima nekoliko implikacija. Istraživanje upućuje na spoznaju o nepostojanju testova, mjernih instrumenta, baždarenih ili kriterijskih (Mejovšek, 2003), kojima bi bilo moguće istraživati mogućnosti profesionalnog razvoja u realizaciji i provedbi međunarodnih projekata. Ovo istraživanje, istovremeno, otvara nove perspektive za istraživanja utjecaja i povezanosti profesionalnog razvoja odgojno-obrazovnih radnika u međunarodnim projektima, u

srednjim i osnovnim školama drugih osnivača te potrebu provedbe istraživanja kojima bi se moglo uspoređivati uključenost odgojno-obrazovnih radnika osnovnih/srednjih škola i njihov profesionalni razvoj unutar međunarodnih projekata s obzirom na druge demografske i okolišne čimbenike.

Rezultati ovog istraživanja i navedeni zaključci mogu biti osnova za osmišljavanje učinkovitog modela istraživanja profesionalnog razvoja i stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih radnika aktivno uključenih u provedbu i realizaciju međunarodnih projekata s obzirom na povećani broj odgojno-obrazovnih radnika uključenih u međunarodne projekte.

Literatura

1. Agencija za mobilnost i programe EU. <http://arhiva.mobilnost.hr/index.php?id=421>
2. Agencija za mobilnost i programe EU (2018). Letak http://mobilnost.hr/cms_files/2018/03/1521189791_letak-ampeu-web.pdf
3. Agencija za mobilnost i programe EU (2022). Opće informacije o programu Erasmus+. <https://www.mobilnost.hr/hr/sadrzaj/programi/erasmus/>
4. Agencija za mobilnost i programe EU (2022). Uključivanje i raznolikost. <https://ampeu.hr/erasmus/prioriteti/prioritet-ukljucivost>
5. Ančić, B. i Klasnić, K. (2016). Evaluacija sektorskih programa Comenius, Grundtvig i Leonardo da Vinci. U: K internacionalizaciji obrazovanja - Sudjelovanje Republike Hrvatske u Programu za cjeloživotno učenje, urednici: Ivan Milanović – Litre, Ivana Puljiz, Filip Gašparović. Zagreb: Agencija za mobilnost i programe EU. str. 60-157.
6. Bada, S. O., i Olusegun, S. (2015). Constructivism learning theory: A paradigm for teaching and learning. *Journal of Research & Method in Education*, 5(6), 66-70.
7. Casañ-Pitarch, R., Candel-Mora, M. Á. (2021). Teaching English with Technology, Vol. 21, No 1, str. 29-47.
8. Charles, L., Rankin, W. i Speight, C. (2018). Education, Knowledge, and Learning an overview of theories and research about constructionism and making. London: Pi-top.
9. Clark K. (2022) Education for Sustainable Development, Curriculum Reform and Implications for Teacher Education in a Small Island Developing State. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, Vol.13 (Issue 1), pp. 145-153. <https://doi.org/10.2478/dcse-2022-0011>
10. Coffey, J. (2006). Integrating visual representations of knowledge with learning management systems: Design principles for advanced computer-based learning support. Doi: 10.4018/978-1-59904-355-5.ch002.
11. European Commission (2012). Comenius in figures, EU support to schools. Brussels: European Commission.
12. Europska komisija (2015). Erasmus+ Vodič programa. https://vevu.hr/wp-content/uploads/2021/09/502015-guide-v-3_hr.pdf
13. Europska komisija (2015). Annex II Erasmus+ Programme Annual Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
14. http://www.euroactiva.eu/assets/images/erasmus-plus-annual-report-2015-annex-2_en.pdf

15. Europska komisija (2017). Erasmus+ Vodič kroz program. https://erasmus-plus.ec.europa.eu/sites/default/files/2017-erasmus-plus-programme-guide-v2_hr.pdf
16. European Commission, European Education and Culture Executive Agency, Helm, F, Velden, B., Erasmus+ virtual exchange : intercultural learning experiences : 2020 impact report, Publications Office <https://data.europa.eu/doi/10.2797/870428>
17. Europska komisija (2021). Erasmus+ Vodič kroz program 2021. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr/document/erasmus-programme-guide-2021>
18. Europska komisija (2022). Erasmus+ Vodič kroz program 2022. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr/document/erasmus-programme-guide-2022>
19. Günbayi, I. i Vezne, R. (2016). Opinions of Teachers on Erasmus+ Key Action 1: A Case Study. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications* v7 n1 Article 1 p1-12 Jan 2016. <https://eric.ed.gov/?id=ED585213>
20. Hagley, E., Cotter, M. (2019). Virtual exchange supporting language and intercultural development: students' perceptions. U: *CALL and complexity, Short papers from EUROCALL 2019*, urednici: Fanny Meunier, Julie Van de Vyver, Linda Bradley i Sylvie Thouësny. Research Publishing. <https://doi.org/10.14705/rpnet.2019.38.9782490057542>
21. Hu, D., Yuan, B., Luo, J., & Wang, M. (2021). A review of empirical research on ICT applications in teacher professional development and teaching practice. *Knowledge Management & E-Learning*, 13(1), 1–20. <https://doi.org/10.34105/j.kmel.2021.13.001>
22. Hull, R. B., Kimmel, C., Robertson, D. P., Mortimer, M. (2016). *International Field Experiences Promote Professional Development for Sustainability Leaders*
23. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, v17 n1 p86-104 <http://dx.doi.org/10.1108/IJSHE-07-2014-0105>
24. Ljubić Klemše, N. (2017). Međunarodni projekti u kontekstu stavova učitelja o cjeloživotnom učenju i usavršavanju. *Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru*, (11), 167-186. <https://doi.org/10.21857/94kl4cx0km>
25. Mačina, D. (2015). Program cjeloživotnog učenja (LLP) i mobilnost u visokoškolskom obrazovanju, diplomski rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
26. Mammadov N. S. oğlu, Sokolova, S. i Kholiavko, N. (2019). Development of students' foreign language communicative competence in context of internationalisation and informatisation of higher education. *Advanced Education*, 6(11), 22–29. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.155501>
27. Mejovšek, M. (2003) Uvod u metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima. Jastrebarsko: Naknada Slap
28. Ministarstvo znanosti i obrazovanja. UNESCO mreža udruženih škola – ASPnet <https://mzo.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodna-suradnja-i-eu/multilateralna-suradnja/unesco-mreza-udruzenih-skola-aspnet-unesco-associated-schools-network/3104>
29. Pravilnik o pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji te javnim ispravama u školskim ustanovama (2017). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_05_47_1108.html

30. Pavlović Bolf, O. (2009). Agencija za mobilnost i programe EU. Andragoški glasnik, 13(1): 53-57 <http://www.andragosko.hr/wp-content/uploads/2020/10/1-2009.pdf>
31. Prva osnovna škola Bjelovar http://os-prva-bj.skole.hr/?news_id=770
32. Šarić, T. (2011). Zbornik projekata Programa za cjeloživotno učenje i programa Mladi na djelu 2009. - 2010. https://digarhiv.gov.hr/arhiva/999/77616/www.mobilnost.hr/prilozi/05_1320308047_COMPENDIUM_2011.pdf
33. Štrk, M. (2007). Obilježja kvalitativnog istraživanja. <https://www.ffst.unist.hr/inet1/images/50013723/STRK-OBILJEZJA%20KVALITATIVNOG%20ISTRAZIVANJA.pdf>
34. Topolovčan, T., Rajić, V., Matijević, M. (2017). Konstruktivistička nastava: teorija i empirijska istraživanja. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (monografija)
35. UNESCO. Education for Sustainable Development: A Roadmap. 2020. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>

Summary

Professional development of educators in international programmes of primary schools in Bjelovar: a historical overview and guidelines for future research

The paper presents a historical overview of international projects that enabled the professional development of educators in primary schools in Bjelovar, since 2007, when the Lifelong Learning Programme and other European Union programmes under the jurisdiction of the Ministry of Science and Education and the Agency for Mobility and EU Programmes were first implemented. The research provides a historical overview of international projects within the Lifelong Learning Programme, specifically highlighting the Comenius sub-programme. An overview of the current and future opportunities within European Union education programs is presented, with a special focus on the Erasmus+ and eTwinning programs, which have been carried out in Croatia since 2009 and serves as the foundation for all international education initiatives. These projects are supported by the European Union, the European Commission and European Schoolnet, a network of thirty-four European Ministries of Education based in Brussels, as well as by the Croatian Ministry of Science, Education and Youth and Agency for Mobility and EU Programmes. The research concludes with a study of previous and current projects, with a projection of future international projects, based on a sample of five elementary schools founded by the city of Bjelovar. The studied criteria and indicators of the transferability of the project results were the year of involvement in the international project, type of international project and visible project effects, awards and achievements, as well as newly launched international projects. The research used a qualitative approach as a multi-methodological process, with data was collected using several research methods: online qualitative research, online surveys, participant observation and documentary research. This research opened up new perspectives for research in international projects, based on the European Commission's programme.

Keywords: *Bjelovar, international projects, education and upbringing, educational workers, primary school, professional development*